

Not available for publication
before 1 p.m. on 10
December, 2022.

THE NOBEL PEACE PRIZE

Виступ

Лауреата Нобелівської премії миру 2022 р
Олеся Біляцького

у виконанні
Наталії Пінчук

Осло, 10 грудня, 2022.

Авторське право © Фундація Нобеля, Стокгольм, 2022.

Надано загальний дозвіл на публікацію в газетах будь-якою мовою.
Для публікації у періодичних виданнях або книжках, або у цифровій або електронній формі, окрім як у
форматі короткого резюме,
необхіден дозвіл Фундації. В усіх, повних або часткових, публікаціях
необхідно вказувати згадане вище авторське право.

Нобелівського комітету, шановні гості!

Я дуже хвилююся і тішуся, що мені випала честь виступити на церемонії нагородження лауреатів Нобелівської премії миру 2022 року. Серед них – мій чоловік, Олесь Біляцький.

На жаль, він не може взяти участь у церемонії особисто. Він знаходиться за ґратами у Білорусі. Тому я стою на цій трибуні.

Хочу висловити мою глибоку подяку Норвезькому Нобелівському комітету, рішення якого підкріпило рішучість Олесья відстоювати свою правду та дало надію усім білорусам, що можна розраховувати на солідарність демократичного світу у боротьбі за свої права, скільки б ця боротьба не тривала.

Дякую усім, хто підтримував Олесья, його друзів та його діло всі ці роки, та й досі підтримує.

Щиро вітаю **Центр громадянських свобод і Міжнародне товариство «Меморіал»** із заслуженою нагородою. Олесь і всі ми усвідомлюємо, наскільки важливо та ризиковано виконувати місію правозахисників, особливо у трагічні часи російської агресії проти України.

У в'язниці не тільки Олесь— тисячі білорусів, десятки тисяч репресованих, зневолених за свою громадянську позицію, знаходяться там. Сотні тисяч змушені тікати із країни тільки через те, що хотіли жити у демократичній державі. У Білорусі, на жаль, вже багато років точиться війна влади проти власного народу, мови, історії, проти демократичних цінностей. Я говорю про це зараз із болем і обережністю, тому що сьогоднішні політичні та воєнні події загрожують Білорусі втратою державності та незалежності.

На жаль, влада спілкується із народом за допомогою зброї – гранат, палиць, електрошокерів, безкінечних арештів та катувань. Про національний компроміс або діалог не може бути мови. Переслідують дівчат та хлопчиків, жінок та чоловіків, неповнолітніх та літніх людей. У білоруських в'язницях панує нелюдське обличчя системи, особливо для тих, хто мріяв бути вільними людьми!

У такій ситуації не випадково, що за демократичні переконання та правозахисну діяльність влада заарештувала Олесья та його товаришів з Правозахисного центру «Весна»: у в'язницях Марфа Рабкова, Валентін Стэфановіч, Владімір Лабковіч, Леанід Судаленка, Андрэй Чапюк та інші правозахисники. Дехто ще знаходиться під слідством та чекає на обвинувачення прокуратури, інші змушені були іммігрувати за кордон. Але створеного понад двадцять п'ять років тому Олесем та його однодумцями Правозахисного центру «Весна-96» — «не розбити, не спинити, не стримати»!

Олесь не міг передати на волю текст свого виступу, він встиг сказати мені буквально кілька слів. Тому поділюся з вами його думками — і цими, і записаними раніше. Це фрагменти його колишніх висловлювань, творів, робіт. Тут його думки про минуле і майбутнє Білорусі, про права людини, про долю миру і свободи.

Тож передаю слово Олесю.

—

Так буває, що люди, які найбільше цінують свободу, часто позбавлені її. Я згадую своїх друзів — правозахисників із Куби, Азербайджану, Узбекистану, я згадую свою духовну сестру Насрін Сотуде з Ірану. Я захоплююсь кардиналом Йозепом Ченем (*Joseph Zen*) з Гонконгу. Зараз у Білорусі тисячі людей знаходяться за ґратами за політичними мотивами, і вони усі – мої брати і сестри. Ніщо не може спинити спрагу людей до свободи.

Тут зараз у в'язниці уся Білорусь. Сидять журналісти, політологи, лідери профспілок, серед них багато моїх знайомих і друзів... Суди працюють як конвеєр, засуджених відвозять по колоніях, а нові хвилі політичних в'язнів займають їх місця...

—

Ця премія належить усім моїм друзям-правозахисникам, усім громадським активістам, десяткам тисяч білорусів, які пройшли через побиття, катування, арешти і в'язниці.

Ця премія — нагорода мільйонам білоруських громадян, які піднялися на захист своїх громадянських прав. Вона підкреслює ту драматичну ситуацію, яка склалася у сфері прав людини в Україні.

—

Нещодавно у мене відбувся короткий діалог.

— Коли на волю? — спитали у мене.

— А я і так вільний, в душі, — відповів я.

Мій вільний дух літає понад в'язницею і над кленовим листом контурів Білорусі.

Я зазираю у свою душу, і здається, що мої ідеали не змінилися, не втратили цінності, не потьмяніли. Вони завжди зі мною і я оберігаю їх, як можу. Вони — наче відлиті із золота, і їх не бере іржа.

Ми хочемо зробити наше суспільство більш гармонійним, справедливим та чуйним. Добитися незалежної демократичної Білорусі. Мріємо, щоб вона була затишною та привабливою для життя.

Це благородна ідея, співзвучна із глобальним розумінням цивілізації. Ми ж не мріємо про щось надзвичайне, ми хочемо тільки «називатися людьми», як сказав наш класик Янка Купала. Тут — і повага до самих себе, і до інших, тут і права людини, демократичний спосіб життя, білоруська мова і наша історія.

—

Я рано почав критично ставитися до радянської реальності. Серед іншого, стикнувся з суворим обмеженням вживання білоруської мови, з політикою де-білорусізації, яка проводилася тоді — та й зараз проводиться. Колишня колоніальна залежність Білорусі залишилася. А в результаті — загроза для існування білорусів як нації та народу.

Драматична помилка — відділяти права людини від цінності ідентичності та незалежності. У підпільному русі за незалежність я з 1982 року, фактично із 20 років. Його задача — добитися демократичної незалежної Білорусі, у якій би поважалися права людини. Не може бути Білорусі без демократії та не може бути прав людини без незалежної Білорусі. А громадянське суспільство повинне володіти таким ступенем незалежності, який би гарантував особисту безпеку громадян від зловживань державної влади.

—

Я вірю, тому що знаю, що ніч минає і наступає ранок. Я знаю, що невтомно рухатися вперед нас штовхає надія та мрія.

Мартін Лютер Кінг заплатив за свою мрію життям, його застрелили. Моя плата за мою мрію не така висока, але все одно за неї доводиться платити. Я зовсім не шкодую. Бо моя мрія того варта. Мої ідеали співзвучні із ідеалами моїх старших друзів та духовних наставників – чеха Вацлава Гавела і білоруса Василя Бикова. Вони обидва пройшли через величезні життєві випробування, обидва багато чого зробили для своїх народів і культур, обидва боролися за демократію і права людини до останніх хвилин свого життя.

—

Неможливо, щоб на порожньому полі одразу виріс добрий врожай. Поле треба очистити, вибрати каміння, внести добрива... А те, що залишила у Білорусі комуністична влада за 70 років, можна назвати випаленою землею...

Були часи наприкінці 80-х років, коли ми буквально знали один одного в обличчя... Але на початку 90-х з'явилися вже тисячі і десятки тисяч.. -

9 серпня 2020 року в Білорусі пройшли президентські вибори. Масові фальсифікації призвели до того, що люди вийшли на вулиці. У двобою зішлись Добро і Зло. Зло – добре озброєне. А з боку Добра – тільки нечувані для країни масові протести, які зібрали сотні тисяч людей.

Влада запустила безпрецедентний репресивний механізм катувань та вбивств — Романа Бондаренка, Вітольда Ашурка і багатьох інших.

Це найвищий і нечуваний за своєю жорстокістю рівень репресій. Люди проходять через неймовірні катування і страждання.

Камери і тюрми більше нагадують радянські публічні вбиральні, у яких людей тримають місяцями та роками. Я абсолютно проти того, щоб жінки знаходилися у в'язниці, а уявіть собі, як їм доводиться у тюрмах Білорусі — у цьому філіалі пекла на землі!

Висловлювання Лукашенка підтверджують, що виконавцям видано карт-бланш, щоб зупинити людей за допомогою страху.

Але громадяни Білорусі вимагають справедливості. Вони вимагають, щоб ті, хто вчиняв масові злочини, були покарані. Вимагають свободних виборів. Ніколі вже Білорусь і білоруське суспільство не будуть такими, як були раніше – із повністю зв'язаними руками і ногами. Люди прокинулися...

—

Зараз перманентна боротьба добра і зла розгорнулася в чистому вигляді ледь не у всьому регіоні. Холодний вітер зі Сходу зіштовхнувся із теплом європейського ренесансу.

Мало бути освіченим і демократичним, мало бути гуманним і милосердним. Треба вміти захищати свої досягнення та свою Батьківщину. Недарма за часів Середньовіччя поняття Батьківщини було пов'язано із поняттям свободи.

Я точно знаю, яка Україна задовольнила б Росію та Путіна — несамостійна диктатура. Така, як сьогоднішня Білорусь, де не чути голосу пригніченого народу.

Російські військові бази, величезна економічна залежність, культурна та мовна русифікація — ось відповідь, на чийому боці Лукашенко. Влада Білорусі незалежна лише у тому ступені, в якому дозволяє Путін. І тому треба боротися проти «інтернаціоналу диктатури».

—

Я правозахисник, тому я є прихильником ненасильницького спротиву. Я — не агресивна за натурою людина, завжди намагаюся поводитися відповідно. Однак я також добре розумію, що добро і правда повинні вміти захищатися.

Наскільки можу, тримаю мир у своїй душі, плекаю його, як тендітну квітку, відганяю гнів. І молюся, щоб реальність не змусила мене відкопати давно закопану сокиру та захищати правду із сокирою в руках. Мир. Нехай мир залишається у моїй душі.

—

А 10 грудня мені хочеться повторити для всіх: "Не бійтеся!" Ці слова у 80-ті роки сказав папа Іван Павло II, коли приїхав до комуністичної Польщі. Більше він нічого не сказав, але цього вистачило. Я вірю, бо знаю, що після зими завжди приходить весна.

Я цитувала Олеся Біляцького. І завершую виступ закликами його душі:

Свободу білоруському народу! Свободу Весні! ЖИВЕ БІЛОРУСЬ!